

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 18/16**, rješavajući zahtjev **30 poslanika Narodne skupštine Republike Srpske**, na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, potpredsjednik

Mato Tadić, potpredsjednik

Margarita Caca-Nikolovska, potpredsjednica

Tudor Pantiru, sudija

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudija

Constance Grewe, sutkinja

Seada Palavrić, sutkinja

Giovanni Grasso, sudija

na sjednici održanoj 6. jula 2017. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI MERITUMU

Odbija se kao neosnovan zahtjev **30 poslanika Narodne skupštine Republike Srpske** za ocjenu ustavnosti Zakona o proglašenju 1. marta Danom nezavisnosti Republike Bosne i Hercegovine („Službeni list RBiH“ broj 9/95).

Utvrdjuje se da je Zakon o proglašenju 1. marta Danom nezavisnosti Republike Bosne i Hercegovine („Službeni list RBiH“ broj 9/95) u skladu sa dijelom Preambule Ustava Bosne i Hercegovine koji glasi: „Bošnjaci, Hrvati i Srbi, kao konstitutivni narodi (u zajednici s ostalima), i građani Bosne i Hercegovine ovim utvrđuju Ustav Bosne i Hercegovine“, čl. I/2. i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, članom 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i članom 1.1. i članom 2. stav 1. tač. a), b), c), d) i e) Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i u „Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“.

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Trideset poslanika Narodne skupštine Republike Srpske (u daljnjem tekstu: podnosioci zahtjeva) podnijelo je 12. oktobra 2016. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu:

Ustavni sud) zahtjev za ocjenu ustavnosti Zakona o proglašenju 1. marta Danom nezavisnosti Republike Bosne i Hercegovine („Službeni list RBiH“ broj 9/95, u daljnjem tekstu: Zakon).

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Predstavničkog doma i Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Predstavnički dom, odnosno Dom naroda) zatraženo je 19. oktobra 2016. godine da dostave odgovore na zahtjev.
3. Predstavnički dom i Dom naroda su dostavili odgovore 19. januara 2017. godine, odnosno 18. novembra 2016. godine.
4. Na prijedlog predsjednika Mirsada Ćemana, a na osnovu člana 90. stav (1) tačka b) Pravila Ustavnog suda, odlučeno je da on neće učestvovati u radu i odlučivanju u ovom predmetu, jer je učestvovao u donošenju zakona čija se ocjena kompatibilnosti traži.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

5. Podnosioci zahtjeva smatraju da je Zakon u suprotnosti sa Ustavom Bosne i Hercegovine, posebno „alinejom deset“ njegove Preambule koja glasi: „Bošnjaci, Hrvati i Srbi, kao konstitutivni narodi (u zajednici s ostalima), i građani Bosne i Hercegovine ovim utvrđuju Ustav Bosne i Hercegovine“, zatim, članom I/2. i članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine. Također, podnosioci zahtjeva navode da je Zakon u suprotnosti sa članom 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju, te članom 1.1. i članom 2. stav 1. tač. a), b), c), d) i e) Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (u daljnjem tekstu: Međunarodna konvencija).
6. Ukazano je da je odlukom Ustavnog suda u predmetu broj *U 5/98*, na osnovu citirane alineje Preambule Ustava Bosne i Hercegovine, utvrđena konstitutivnost Srba, Bošnjaka i Hrvata na prostoru cijele Bosne i Hercegovine, odnosno u oba njena entiteta, kao i obaveza entiteta da stvore uvjete da se ona u punom kapacitetu ostvaruje.
7. Podnosioci zahtjeva su, dalje, istakli da je cilj Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao i Ustava Bosne i Hercegovine zabrana diskriminacije. S tim u vezi su naveli da je primjena prava i sloboda iz Aneksa I na Ustav Bosne i Hercegovine, kako je to navedeno u članu II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, osigurana svim licima bez diskriminacije. Navedene odredbe, kako su istakli podnosioci zahtjeva, predstavljaju izraz okolnosti u kojima je nastao Opći okvirni

sporazum za mir u Bosni i Hercegovini i namjera je bila da se dodatno osigura i zaštititi široki krug prava svih lica na teritoriji Bosne i Hercegovine. Takvo ustavno rješenje, kako je dalje istaknuto, jedinstveno je u svijetu pošto su međunarodni instrumenti iz Aneksa I na Ustav Bosne i Hercegovine sastavni dio Ustava Bosne i Hercegovine i samim tim imaju prioritet nad svakim drugim pravom, što u konkretnom slučaju znači da navedene ustavne odredbe imaju prioritet u odnosu na pravo države i entitetâ, što uključuje i sve zakone.

8. Podnosioci zahtjeva ističu da, i pored obaveze poštovanja ustavne norme o konstitutivnosti Srba, Bošnjaka i Hrvata na prostoru cijele Bosne i Hercegovine, odnosno u oba njena entiteta, i obaveza entiteta da stvore uvjete da se ona u punom kapacitetu ostvaruje, kao i ustavnog načela o zabrani diskriminacije, Bosna i Hercegovina je uspostavila praznik 1. mart kao Dan nezavisnosti Bosne i Hercegovine. Navedeno je da je općepoznata činjenica da se Dan nezavisnosti Bosne i Hercegovine obilježava 1. marta svake godine, kada se proslavlja nezavisnost Bosne i Hercegovine od Socijalističke federativne republike Jugoslavije, što je bio, kako smatraju podnosioci zahtjeva, klasičan oblik secesije. Podnosioci zahtjeva navode da je referendum za nezavisnost Bosne i Hercegovine održan 29. februara i 1. marta 1992. godine, kada su nezavisnost, kako je navedeno, podržali, uglavnom, Bošnjaci i Hrvati, a Srbi su bojkotirali referendum. Dalje je istaknuto da je ukaz o proglašenju zakona kojim se 1. mart proglašava Danom nezavisnosti Bosne i Hercegovine i državnim praznikom potpisao predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović 6. marta 1995. godine, za vrijeme tragičnog sukoba u Bosni i Hercegovini. Prethodno je, kako je istaknuto, Zakon donijela Skupština Republike Bosne i Hercegovine, 28. februara 1995. godine. Dalje je navedeno da se na osnovu tog akta danas Dan nezavisnosti obilježava samo na jednom dijelu teritorije Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine. Iz navedenog, prema mišljenju podnosilaca zahtjeva, jasno proizlazi namjera da se uspostavljanjem 1. marta kao Dana nezavisnosti Bosne i Hercegovine apsolutno isključuje jedan konstitutivni narod, to jeste srpski. Svako propisivanje praznika entiteta, kako je dalje istaknuto, koji simbolizira samo jedan, ili samo dva od tri konstitutivna naroda u Bosni i Hercegovini, prema mišljenju podnosilaca zahtjeva, predstavlja mjere koje su usmjerene na razlikovanje, isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva zasnovanog na nacionalnom ili etničkom porijeklu. Također je navedeno da propisivanje navedenog praznika ima cilj da naruši ili kompromitira priznavanje, uživanje ili vršenje pod jednakim uvjetima ljudskih prava i osnovnih sloboda u svim oblastima života.
9. I pored obaveza koje proizlaze iz člana II/1. i II/6. Ustava Bosne i Hercegovine za sve subjekte javnog života i sve organe javne vlasti, bez obzira na nivo vlasti, da se uzdrže, da ne podstiču, brane ili podržavaju diskriminaciju, da preduzmu efikasne mjere na nacionalnom i lokalnom nivou radi

izmjene, ukidanja ili poništenja zakona i propisa koji sadrže diskriminatorske odredbe, da zabrane djelovanje svih čije je ponašanje usmjereno na diskriminaciju, nadležni organi Bosne i Hercegovine, prema mišljenju podnosioca zahtjeva, nisu preduzeli adekvatne mjere koje bi odgovorile obavezama preuzetim članom II/1, II/4. i II/6. Ustava Bosne i Hercegovine u vezi sa članom 1.1. i članom 2. stav 1. tač. a), b), c), d) i e) Međunarodne konvencije navedene u Aneksu I na Ustav Bosne i Hercegovine, kao i Evropske konvencije.

10. Podnosioci zahtjeva zaključuju da je sasvim jasno da se 1. mart proslavlja kao datum isključivo vezan za dva naroda, i to bošnjački i hrvatski, čime se srpski narod stavlja u podređen i diskriminatorski položaj. Smatrajući Ustavni sud čuvarom Ustava i zaštitnikom principa konstitutivnosti sva tri naroda na prostoru cijele Bosne i Hercegovine, koji podjednako štiti interese svih naroda, pa i Srba, podnosioci zahtjeva su zatražili da Ustavni sud utvrdi da je Zakon u suprotnosti sa citiranim odredbama Ustava BiH, Evropske konvencije i Međunarodne konvencije.

b) Odgovor na zahtjev

11. Ustavnopravna komisija Doma naroda u odgovoru je navela da je na sjednici održanoj 17. novembra 2016. godine razmatrala zahtjev Ustavnog suda za izjašnjenje o navedenom zahtjevu za ocjenu ustavnosti. Tom prilikom je konstatirala da je Zakon donijela Skupština Republike Bosne i Hercegovine 28. februara 1995. godine, a da je ukaz o proglašenju Zakona potpisao predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović 6. marta 1995. godine, tačno tri godine nakon što je Republička izborna komisija Socijalističke republike Bosne i Hercegovine potvrdila rezultate referenduma o određivanju statusa Bosne i Hercegovine. Također je konstatirano da je Zakon objavljen u „Službenom listu RBiH“ broj 9/95. Dalje je konstatirano da je odredbom Aneksa II/2. Ustava BiH propisano da svi zakoni, propisi i sudski poslovници koji budu na snazi na teritoriji BiH kada Ustav stupi na snagu ostaju na snazi u onoj mjeri u kojoj se ne kose sa Ustavom sve dok nadležno vladino tijelo Bosne i Hercegovine ne odredi drugačije. Istaknuto je da je Ustavnopravna komisija Doma naroda nakon rasprave jednoglasno odlučila da sa navedenim činjenicama upozna Ustavni sud, koji će, u skladu sa svojim nadležnostima, odlučiti o usaglašenosti Zakona sa Ustavom BiH.
12. Ustavnopravna komisija Predstavničkog doma u odgovoru je navela da je na sjednici održanoj 17. januara 2017. godine razmatrala predmetni zahtjev za ocjenu ustavnosti, te da je nakon rasprave sa četiri glasa „za“, tri glasa „protiv“ i bez glasova „suzdržani“ konstatirala da nije uspjela postići konsenzus, ili doći do jedinstvenog stava u pogledu zahtjeva za ocjenu ustavnosti Zakona o kojem će konačnu odluku donijeti Ustavni sud u skladu sa Ustavom BiH i svojim Pravilima.

IV. Relevantni propisi

13. Zakon o proglašenju 1. marta Danom nezavisnosti Republike Bosne i Hercegovine („Službeni list RBiH“ broj 9/95 od 30. marta 1995. godine) glasi:

Član 1.

Proglašava se dan 1. mart Danom nezavisnosti Republike Bosne i Hercegovine.

Član 2.

Dan nezavisnosti Republike Bosne i Hercegovine je državni praznik.

Član 3.

Na Dan nezavisnosti Republike Bosne i Hercegovine, državni organi, preduzeća i druga pravna lica ne rade.

Vlada Republike Bosne i Hercegovine odredit će koji državni organi, preduzeća i druga pravna lica su dužna da rade na dan državnog praznika.

Član 4.

Ovaj zakon stupa na snagu danom objavljivanja u „Službenom listu RBiH“.

14. Ustav Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Preambula

[...]

Bošnjaci, Hrvati i Srbi, kao konstitutivni narodi (u zajednici s ostalima), i građani Bosne i Hercegovine ovim utvrđuju Ustav Bosne i Hercegovine:

Član I

Bosna i Hercegovina

1. Kontinuitet

Republika Bosna i Hercegovina, čije je zvanično ime od sada "Bosna i Hercegovina", nastavlja svoje pravno postojanje po međunarodnom pravu kao država, sa unutrašnjom strukturom modificiranom ovim Ustavom, i sa postojećim međunarodno priznatim granicama. Ona ostaje država članica Ujedinjenih naroda i može kao Bosna i Hercegovina zadržati članstvo ili zatražiti prijem u organizacijama unutar sistema Ujedinjenih naroda, kao i u drugim međunarodnim organizacijama.

2. Demokratska načela

Bosna i Hercegovina je demokratska država koja funkcioniše u skladu sa zakonom i na osnovu slobodnih i demokratskih izbora.

Član II

Ljudska prava i osnovne slobode

1. Ljudska prava

Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda. U tu svrhu postoji Komisija za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu, kao što je predviđeno u Aneksu 6 Opšteg okvirnog sporazuma.

2. Međunarodni standardi

Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.

Član II/4.

Nediskriminacija

Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članu ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava, osigurano je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je pol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

Član VI/3.

Jurisdikcija

Ustavni sud će podržavati ovaj Ustav.

Aneks II

Prelazne odredbe

2. Kontinuitet pravnih propisa

Svi zakoni, propisi i sudski poslovnici, koji su na snazi na teritoriji Bosne i Hercegovine u trenutku kada Ustav stupi na snagu, ostaće na snazi u onoj mjeri u kojoj nisu u suprotnosti sa Ustavom, dok drugačije ne odredi nadležni organ vlasti Bosne i Hercegovine.

15. Član 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda glasi:

Uživanje prava i sloboda predviđenih u ovoj konvenciji osigurava se bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili

drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost s nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

16. Član 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju glasi:

Član 1.

Opća zabrana diskriminacije

1. Uživane svakog prava koje zakon predviđa mora se osigurati bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost s nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

2. Javne vlasti ne smiju ni prema kome vršiti diskriminaciju po bilo kom osnovu kao što su oni spomenuti u stavu 1.

17. Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (usvojena na Plenarnoj sjednici Generalne skupštine Ujedinjenih naroda 21. decembra 1965. godine) u relevantnom dijelu glasi:

Član 1.1.

U ovoj konvenciji izraz 'rasna diskriminacija' odnosi se na svako razlikovanje, isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva koji se zasnivaju na rasi, boji, precima, nacionalnom ili etničkom porijeklu i koji imaju za cilj ili za rezultat da naruše ili da kompromituju priznavanje, uživanje ili vršenje, pod jednakim uslovima, prava čovjeka (human rights) i osnovnih sloboda i političkoj, ekonomskoj, socijalnoj i kulturnoj oblasti ili u svakoj drugoj oblasti javnog života.

Član 2. stav 1. tač. a), b), c), d) i e)

1. Države članice osuđuju rasnu diskriminaciju i obavezuju se da svim odgovarajućim sredstvima i bez odlaganja sprovode politiku koja teži da ukine svaki oblik rasne diskriminacije i da potpomažu razumijevanje između svih rasa i u tom cilju:

a) Svaka država članica obavezuje se da ne poćini nikakvo djelo rasne diskriminacije ili ne vrši rasnu diskriminaciju protiv lica, grupa lica ili ustanova,

kao i da postupa tako da se sve javne vlasti i javne, nacionalne i lokalne ustanove pridržavaju ove obaveze;

b) Svaka država članica obavezuje se da ne podstiče, brani ili podržava rasnu diskriminaciju koju sprovodi bilo kakvo lice ili organizacija;

c) Svaka država članica treba da preduzme efikasne mjere radi ponovnog razmatranja nacionalne i lokalne vladine politike i izmjene, ukidanja ili poništenja svakog zakona i svakog propisa koji ima za cilj da zavede rasnu diskriminaciju ili da je ustali tamo gdje ona postoji;

d) Svaka država članica treba da svim odgovarajućim sredstvima, uključujući, ukoliko to okolnosti zahtijevaju i zakonske mjere, zabrani rasnu diskriminaciju koju sprovode lica, grupe ili organizacije, kao i da je okonča;

e) Svaka država članica obavezuje se da pomaže, u datom slučaju, višerasne integracionističke organizacije i pokrete i druga sredstva radi ukidanja prepreka između rasa, kao i da se bori protiv onoga što teži da ojača rasnu podjelu.

V. Dopustivost

18. Pri ispitivanju dopustivosti zahtjeva Ustavni sud je pošao od odredaba člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine.

Član VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Ustavni sud je jedini nadležan da odlučuje o bilo kojem sporu koji se javlja po ovom Ustavu između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, te između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući ali ne ograničavajući se na to:

- *Da li je odluka entiteta da uspostavi poseban paralelan odnos sa susjednom državom u skladu sa ovim Ustavom, uključujući i odredbe koje se odnose na suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine.*

- *Da li je bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu sa ovim Ustavom.*

Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući, ili njegov zamjenik, bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina članova bilo kojeg doma zakonodavnog organa jednog entiteta.

19. Ustavni sud zapaža da su podnosioci zahtjeva zatražili odlučivanje o ustavnosti Zakona. Imajući u vidu da Narodna skupština Republike Srpske ima 83 poslanika, te da je predmetni zahtjev podnijelo 30 poslanika, Ustavni sud zaključuje da je zahtjev podnio ovlašteni subjekt iz člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine.
20. Na osnovu navedenog, a u skladu sa odredbama člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 19. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da je predmetni zahtjev dopustiv, zato što ga je podnio ovlašteni subjekt, te da ne postoji nijedan formalni razlog iz člana 19. Pravila Ustavnog suda zbog kojeg zahtjev nije dopustiv.

VI. Meritum

21. Podnosioci zahtjeva smatraju da osporeni Zakon nije u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine posebno sa dijelom Preambule, koji glasi: „Bošnjaci, Hrvati i Srbi, kao konstitutivni narodi (u zajednici s ostalima), i građani Bosne i Hercegovine ovim utvrđuju Ustav Bosne i Hercegovine“, zatim, članom I/2. i članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, sa članom 14. Evropske konvencije, članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju, te članom 1.1. i članom 2. stav 1. tač. a), b), c), d) i e) Međunarodne konvencije.
22. Navedeno zbog toga što su referendum za nezavisnost Bosne i Hercegovine, koji je održan 29. februara i 1. marta 1992. godine, podržali, uglavnom, Bošnjaci i Hrvati, dok su Srbi bojkotirali referendum. Imajući u vidu da se 1. mart kao Dan nezavisnosti obilježava samo na jednom dijelu teritorije Bosne i Hercegovine, i to u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno da se 1. mart proslavlja kao datum isključivo vezan za dva naroda, bošnjački i hrvatski, prema mišljenju podnosilaca zahtjeva, srpski narod je proglašavanjem 1. marta Danom nezavisnosti stavljen u podređen i diskriminatorni položaj u odnosu na druga dva konstitutivna naroda.
23. Također, podnosioci zahtjeva navode da propisivanje praznika države i entiteta koji simbolizira samo jedan, ili samo dva od tri konstitutivna naroda u Bosni i Hercegovini predstavlja mjere koje su usmjerene na razlikovanje, isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva zasnovanog na nacionalnom ili etničkom porijeklu. Smatraju da nadležna tijela Bosne i Hercegovine nisu preduzela adekvatne mjere radi izmjene, ukidanja ili poništenja osporenog Zakona, koji je u suprotnosti sa navedenim odredbama Ustava BiH, Evropske konvencije i Međunarodne konvencije.

Uvodne napomene (osvrt na događaje koji su prethodili održavanju referenduma i međunarodnom priznanju Republike Bosne i Hercegovine)

24. Ustavni sud ističe da je Bosna i Hercegovina, prije nego što je postala nezavisna međunarodno priznata država pod nazivom Republika Bosna i Hercegovina (R BiH ili Republika BiH), bila federalna jedinica u sastavu Socijalističke federativne republike Jugoslavije (SFRJ).
25. U Ustavu SFRJ iz 1974. godine u osnovnim načelima utvrđeno je da „Narodi Jugoslavije, polazeći od prava svakog naroda na samoopredjeljenje uključujući i pravo na otcjepljenje, (...) ujedinili su se u saveznu republiku slobodnih i ravnopravnih naroda i narodnosti i stvorili socijalističku federativnu zajednicu radnih ljudi - SFRJ (...)“. Prema Ustavu SR BiH iz 1974. godine i Amandmanu LXVII, građani BiH svoju vlast ostvaruju putem Skupštine ili referendumom.
26. Otpočinjanjem procesa disolucije SFRJ, radi mirnog rješavanja jugoslavenske krize, te razmatranja tog problema s pravnog aspekta, na samitu (tada) Evropske zajednice održanom u Briselu 17. decembra 1991. godine usvojena su dva dokumenta od kojih je prvi Deklaracija o kriterijima za priznavanje novih država u Istočnoj Evropi i Sovjetskom savezu u kojoj je istaknuto da će se nove države priznati „u skladu sa normalnim standardima međunarodne prakse i političke realnosti u svakom pojedinačnom slučaju“. Drugi dokument je Deklaracija o Jugoslaviji u kojoj je izražena spremnost Evropske zajednice da, počevši od 15. januara 1992. godine, prizna sve one jugoslavenske republike koje se pridržavaju i poštuju određene međunarodne dokumente kao što su npr. povelje UN i drugi. U vezi s tim, Evropska zajednica je formirala posebnu arbitražnu komisiju (poznatu kao Badinterova komisija - po imenu njenog predsjednika Roberta Badintera). U toku svog rada Arbitražna komisija je usvojila više mišljenja u vezi sa disolucijom SFRJ.
27. Arbitražna komisija Mirovne konferencije o Jugoslaviji Evropske zajednice je u Mišljenju broj 1 od 29. novembra 1991. godine istakla da, iako je SFRJ do tada održala svoju međunarodnu osobnost, posebno u krilu međunarodnih organizacija, volja republika za nezavisnošću očitovala se: u Sloveniji, na referendumu održanom u decembru 1990. godine, potom Deklaracijom o nezavisnosti od 25. juna 1991. godine, suspendiranom na tri mjeseca i potvrđenom 8. oktobra 1991. godine, u Hrvatskoj, referendumom održanim u maju 1991. godine, potom Deklaracijom o nezavisnosti od 25. juna 1991. godine, suspendiranom na tri mjeseca i potvrđenom 8. oktobra 1991. godine, u Makedoniji, na referendumu održanom u septembru 1991. godine u prilog suverenoj i nezavisnoj Makedoniji u savezu jugoslavenskih država, u Bosni i Hercegovini, odlukom o nezavisnosti (memorandum o nezavisnosti) koju je Skupština SR BiH usvojila 14. oktobra 1991. godine, a kojoj je srpska zajednica Republike Bosne i Hercegovine osporila valjanost. Na osnovu navedenog Arbitražna komisija je ustanovila da se SFRJ nalazi u procesu raspadanja, te da je na republikama da riješe probleme sukcesije država koji proizlaze iz toga procesa prema načelima i pravilima međunarodnoga prava, posebno uz poštovanje ljudskih prava i prava naroda i manjina.

28. U Mišljenju Arbitražne komisije broj 4 od 11. januara 1992. godine, povodom zahtjeva ministra vanjskih poslova SRBiH da zemlje članice Evropske zajednice priznaju SRBiH, Arbitražna komisija je ustanovila da su Predsjedništvo i Vlada SRBiH pravni temelj zahtjeva za priznanje utemeljili u Amandmanu LX na Ustav SRBiH od 31. jula 1990. godine. Taj amandman navodi da je Bosna i Hercegovina „demokratska suverena država ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine - Muslimana, Srba i Hrvata - i dijelova ostalih naroda i narodnosti koji žive na njenoj teritoriji“. Arbitražna komisija je smatrala da citirana odredba, u osnovi već sadržana u članu 1. Ustava SRBiH iz 1974. godine, ne donosi bitnu promjenu u prethodnom pravnom stanju. Arbitražna komisija je, također, ustanovila da se, s druge strane, izvan institucionalnih okvira SRBiH „srpski narod Bosne i Hercegovine“ 10. novembra 1991. godine izjasnio putem plebiscita za „zajedničku jugoslavensku državu“. Dvadeset prvog decembra 1991. godine „Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini“ izglasala je deklaraciju usmjerenu ka osnivanju „Srpske republike Bosne i Hercegovine“ u sastavu federalne države Jugoslavije ako muslimanska i hrvatska zajednica Bosne i Hercegovine odluče „promijeniti svoj stav o Jugoslaviji“. Ta skupština je proglasila nezavisnost „Srpske republike Bosne i Hercegovine“ 9. januara 1992. godine. U navedenim okolnostima Arbitražna komisija je smatrala da se izrazi volje građana Bosne i Hercegovine da SRBiH konstituiraju kao suverenu i nezavisnu državu ne mogu smatrati potpuno utvrđenima, ali da se to mišljenje može promijeniti ako republika koja je podnijela zahtjev za priznanje donese jamstva u tom pogledu putem referenduma na koji bi bili pozvani svi građani Bosne i Hercegovine, bez ikakvih razlika i pod međunarodnom kontrolom.
29. Skupština SRBiH je, na osnovu člana 152. Ustava SRBiH i Amandmana LXXI tačka 5. alineja 9. na Ustav SRBiH, a u vezi sa čl. 3. i 26. Zakona o referendumu, na zajedničkoj sjednici vijeća održanoj 24. i 25. januara 1992. godine donijela odluku o raspisivanju republičkog referenduma za utvrđivanje statusa BiH. Odluka je objavljena u „Službenom listu SRBiH“ broj 2/92. Odlukom je utvrđen datum održavanja referenduma i pitanje o kojem su se građani SRBiH izjašnjavali a koje je glasilo : „Jeste li za suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, državu ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine – Muslimana, Srba, Hrvata i pripadnika drugih naroda koji u njoj žive?“ Utvrđeno je da će referendum provesti Republička izborna komisija i općinske izborne komisije.
30. Republička izborna komisija je, na osnovu člana 28. tačka 6. Zakona o referendumu ("Službeni list SRBiH" br. 29/77 i 24/91), na sjednici održanoj 6. marta 1992. godine, utvrdila rezultate republičkog referenduma za utvrđivanje statusa Bosne i Hercegovine, koji je održan 29. februara i 1. marta 1992. godine, te ih je objavila u „Službenom listu RBiH“ broj 7/92 od 27. marta 1992.

godine. Republička izborna komisija je utvrdila da je od ukupnog broja glasača - 3.253.847 na republički referendum za utvrđivanje statusa Bosne i Hercegovine izašlo i glasalo 2.073.568 građana sa pravom glasa ili 64,31%. Važećih glasačkih listića bilo je 2.067.969 ili 64,14%. Od ukupnog broja važećih listića "za" su bila 2.061.932 glasača ili 99,44%, dok je "protiv" glasalo 6.037 ili 0,29%, a nevažećih glasačkih listića bilo je 5.227 ili 0,25%. Dakle, od ukupnog broja (2.073.568) građana koji su glasali na republičkom referendumu za utvrđivanje statusa Bosne i Hercegovine 29. februara i 1. marta 1992. godine „za suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, državu ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine – Muslimana, Srba, Hrvata i pripadnika drugih naroda koji u njoj žive“ izjasnila su se 2.061.932 građanina ili 99,44%.

31. Evropska zajednica i države članice su na sjednici održanoj u Luksemburgu 6. aprila 1992. godine priznale državnopravni subjektivitet Bosne i Hercegovine, odnosno njen teritorijalni integritet i političku nezavisnost.
32. Republika Bosna i Hercegovina je 22. maja 1992. godine primljena za člana Ujedinjenih naroda Rezolucijom broj A/RES/46/237 koju je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih naroda.
33. U Mišljenju broj 8 od 4. jula 1992. godine Arbitražna komisija je ustanovila da je proces raspada SFRJ, spomenut u Mišljenju broj 1 od 29. novembra 1991. godine, završen i da valja ustanoviti da SFRJ više ne postoji. Arbitražna komisija je smatrala da je postojanje federalne države, sastavljene od više različitih federalnih cjelina, ozbiljno dovedeno u pitanje kada se većina tih cjelina koje obuhvaćaju većinu područja i stanovništva federacije konstituiraju kao suverene države, na način da se savezna vlast ondje više ne može očitovati. Dakle, iako priznanje jedne države od drugih država ima tek deklaratornu vrijednost, samo priznanje, kao i članstvo u međunarodnim organizacijama svjedoče o uvjerenju tih država (koje su dale priznanje) da je tako priznata cjelina (postala) stvarnost i one na nju prenose neka prava i neke obaveze prema međunarodnom pravu. Navedeno je da je referendum, predložen u Mišljenju Komisije broj 4, održan u BiH 29. februara i 1. marta 1992. godine i da se stanovništvo u velikoj većini izjasnilo za nezavisnost te republike. Također je navedeno da su BiH, Hrvatska i Slovenija priznate od svih država članica Evropske unije i od brojnih drugih država, te primljene u članstvo Ujedinjenih naroda 22. maja 1992. godine.
34. Skupština RBiH je na sjednici održanoj 28. februara 1995. godine donijela osporeni zakon, koji je proglašen ukazom predsjednika Predsjedništva RBiH od 6. marta 1995. godine.

Ocjena ustavnosti osporenog zakona

35. Ustavni sud ističe da je osporeni Zakon (stupio na snagu u RBiH 30. marta 1995. godine) nastavio svoje pravno postojanje u današnjoj BiH, shodno načelu kontinuiteta pravnih propisa iz Aneksa II/2.

Ustava BiH, prema kojem svi zakoni, propisi i sudski poslovници koji su na snazi na teritoriji BiH u trenutku kada Ustav stupi na snagu ostat će na snazi u onoj mjeri u kojoj nisu u suprotnosti sa Ustavom dok drugačije ne odredi nadležni organ vlasti Bosne i Hercegovine.

36. Dalje, Ustavni sud zapaža da je republički referendum za utvrđivanje statusa BiH održan nakon što je već započeo proces disolucije SFRJ i nakon što su druge republike Slovenija i Hrvatska, nakon održanih referenduma, proglasile svoju nezavisnost 25. juna 1991. godine. Dalje, Ustavni sud ističe da je referendum o statusu BiH kao rješenje za BiH predložila međunarodna Arbitražna komisija a „na koji bi bili pozvani svi građani Bosne i Hercegovine, bez ikakvih razlika i pod međunarodnom kontrolom“. S tim u vezi, Ustavni sud ističe da je referendum o statusu BiH proveden na cijeloj teritoriji BiH, da su bili pozvani svi građani BiH, bez bilo kakve razlike, koji imaju pravo glasa, te da je glasalo više od 64% građana od čega se 99,44% izjasnilo „za suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, državu ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine – Muslimana, Srba, Hrvata i pripadnika drugih naroda koji u njoj žive“. Prema mišljenju međunarodnih posmatrača, referendum je obavljen prema međunarodnim demokratskim standardima.
37. Ustavni sud, dalje, ističe da je nakon proglašavanja rezultata referenduma uslijedilo međunarodno priznanje države koja je priznata kao Republika BiH a na temelju referenduma održanog 1. marta 1992. godine. Prema ustavnoj odredbi člana I/1. Ustava BiH: „Republika Bosna i Hercegovina, čije je zvanično ime od sada 'Bosna i Hercegovina', nastavlja svoje pravno postojanje po međunarodnom pravu kao država, sa svojim unutrašnjom strukturom izmijenjenom kako je to predviđeno ovim ustavom, sa svojim međunarodno priznatim granicama. (...)“ Iz istaknutog se vidi da su rezultati navedenog referenduma ugrađeni i u Ustav BiH, koji ni na koji način ne problematizira postojanje Republike BiH (čije je međunarodno priznanje uslijedilo na temelju rezultata referenduma održanog 1. marta 1992. godine), niti je zanemaruje, već upravo naglašava njen državno-pravni kontinuitet. S obzirom na navedene činjenice, koje su na određeni način i dio Ustava BiH, Ustavni sud, dalje, naglašava da on, prema članu VI/3. Ustava BiH, ima utvrđenu jurisdikciju koja je definirana tako što Ustavni sud „podržava ovaj Ustav“. Bez obzira na različite historijske poglede i perspektive u vezi sa nezavisnošću i međunarodnim priznanjem Bosne i Hercegovine, Ustavni sud smatra da je nastanak današnje Bosne i Hercegovine vezan, između ostalog, (i) za njeno međunarodno priznanje, a s tim u vezi (i) referendumom o nezavisnosti koji je održan 1. marta 1992. godine. Stoga se referendum o nezavisnosti Bosne i Hercegovine ne može posmatrati drukčije osim kao dio pravnog kontinuiteta koji je doveo do međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine i proglašenja ovog Ustava, koji Ustavni sud podržava i štiti.

38. Osim toga, Ustavni sud smatra da je potrebno pojasniti pojam konstitutivnosti, posebno u kontekstu (kao što je ovaj) kada se zaštita konstitutivnosti traži u postupku pred Ustavnim sudom. Konstitutivnost znači ustavotvornost konstitutivnih naroda. U relevantnom dijelu Preambule Ustava vrlo jasno je napisano da konstitutivni narodi (zajedno sa Ostalima i građani BiH) „određuju da je Ustav Bosne i Hercegovine kako slijedi“. Međutim, to njihovo pravo ograničeno je ovim ustavom. Da li je konstitutivnost nekog naroda povrijeđena ili ne, Ustavni sud može ispitati isključivo na osnovu odredaba ovog ustava, jer je upravo on (Ustav) izraz zajedničke volje konstitutivnih naroda. Konstitutivnost se ne može shvatiti tako široko da ide izvan onoga što Ustav određuje. To znači da se konstitutivni narodi (posredstvom ovlaštenih predstavnika) ne mogu sa uspjehom pozivati na kršenje konstitutivnosti na temelju nečega što bi se moglo opisati kao njihovi pogledi ili želje ili neslaganja oko određenih pitanja (političkih, pravnih, kulturnih, historijskih, ekonomskih itd.). Konstitutivnost može biti povrijeđena isključivo ako se ugrozi neko pravo ili odredba iz ovog ustava. U konkretnom slučaju imamo činjenicu da ovaj ustav propisuje kontinuitet Republike Bosne i Hercegovine, a naprijed je jasno obrazloženo da je međunarodno priznanje Republike Bosne i Hercegovine uslijedilo nakon referenduma održanog 29. februara i 1. marta 1992. godine. Sa druge strane, stoji činjenica da su svi konstitutivni narodi, uključujući naravno i Srbe, „odredili da je ovaj Ustav kako slijedi“, uključujući naravno i odredbe o kontinuitetu Republike Bosne i Hercegovine. Zbog tih razloga, Ustavni sud smatra da konstitutivnost srpskog naroda nije dovedena u pitanje.
39. U vezi sa navodima podnosioca zahtjeva da su osporenim zakonom Srbi kao konstitutivni narod stavljeni u podređen i diskriminatorni položaj u odnosu na Bošnjake i Hrvate kao druga dva konstitutivna naroda, Ustavni sud ističe da, prema praksi Ustavnog suda zasnovanoj i na praksi Evropskog suda, diskriminacija nastupa ako se lice ili grupa lica koja se nalaze u analognoj situaciji različito tretiraju i ako ne postoji objektivno i razumno opravdanje za takav tretman. Pri tome nevažno je da li je diskriminacija posljedica različitog zakonskog tretmana ili primjene samog zakona (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Irska protiv Velike Britanije*, presuda od 18. januara 1978. godine, Serija A broj 25, stav 226). Prema sudskoj praksi Evropskoga suda za ljudska prava, neki akt ili propis je diskriminirajući ako pravi razliku između pojedinaca ili skupa koji se nalaze u sličnoj situaciji, te ako u tome razlikovanju izostane objektivno i razumno opravdanje, odnosno ako nije bilo razumnoga odnosa proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i ciljeva čijem ostvarenju se teži (vidi, Ustavni sud, Prva djelimična odluka broj *U 4/04* od 31. marta 2006. godine, stav 109, dostupna na web-stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).
40. U predmetu broj *U 3/13* Ustavni sud je, pozivajući se na svoju vlastitu praksu, zaključio da praznici ne mogu biti regulirani na način da preferiraju niti jedan od konstitutivnih naroda, odnosno da će to

biti slučaj ukoliko su regulirani tako da odražavaju historiju, tradiciju, običaje, religiju i druge vrijednosti samo jednog naroda (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *U 3/13* od 26. novembra 2015. godine, stav 90, dostupna na web-stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba). Ustavni sud je u navedenom predmetu zaključio da se osporenim članom 3.b) Zakona o praznicima Republike Srpske kojim je određeno da se Dan Republike obilježava 9. januara uspostavlja povlašteni položaj pripadnika srpskog naroda u odnosu na pripadnike bošnjačkog i hrvatskog naroda, Ostalih i građana Republike Srpske zbog činjenice da taj datum predstavlja dio historijskog naslijeđa samo srpskog naroda zbog čega je utvrdio da je osporeni član u suprotnosti sa članom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine u vezi sa članom 1.1. i članom 2. a) i c) Međunarodne konvencije i članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju (*op. cit.*, *U 3/13*, st. 97. i 101).

41. Imajući u vidu navedeno, te polazeći od toga da su na predmetni referendum bili pozvani svi građani Bosne i Hercegovine, bez bilo kakve razlike po osnovu nacionalne i etničke pripadnosti, da su se građani izjašnjavali o tome da li su za državu ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine – Muslimana, Srba, Hrvata i pripadnika drugih naroda koji u njoj žive, zatim, da je Republika BiH nastavila svoj pravni kontinuitet kao država BiH u kojoj su Bošnjaci, Hrvati i Srbi ravnopravni konstitutivni narodi, Ustavni sud ne može zaključiti da osporeni zakon kojim je 1. mart (kao datum održavanja referenduma) određen kao praznik kojim se obilježava Dan nezavisnosti BiH diskriminira Srbe u odnosu na druga dva konstitutivna naroda. Naime, Ustavni sud smatra da osporeni zakon ne stavlja u različit položaj bilo koji od konstitutivnih naroda, pa tako ni srpski u odnosu na druga dva konstitutivna naroda. Stoga, Ustavni sud ne može zaključiti da osporeni zakon, koji se vezuje za 1. mart kao Dan nezavisnosti, stavlja Srbe u podređen i diskriminatorski položaj u odnosu na Hrvate i Bošnjake kao druga dva konstitutivna naroda.
42. Stoga, Ustavni sud zaključuje da osporeni zakon ne krši dio Preambule Ustava, koji glasi: „Bošnjaci, Hrvati i Srbi, kao konstitutivni narodi (u zajednici s ostalima), i građani Bosne i Hercegovine ovim utvrđuju Ustav Bosne i Hercegovine“, član I/2. i član II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, zatim, član 14. Evropske konvencije, član 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju, kao ni član 1.1. i član 2. stav 1. tač. a), b), c), d) i e) Međunarodne konvencije.

VII. Zaključak

43. Ustavni sud zaključuje da je osporeni zakon u skladu sa alinejom deset Preambule, koja glasi: „Bošnjaci, Hrvati i Srbi, kao konstitutivni narodi (u zajednici s ostalima), i građani Bosne i Hercegovine ovim utvrđuju Ustav Bosne i Hercegovine“, članom I/2. i članom II/4. Ustava Bosne i

Hercegovine, zatim, članom 14. Evropske konvencije, članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju i članom 1.1. i članom 2. stav 1. tač. a), b), c), d) i e) Međunarodne konvencije.

44.Na osnovu člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

45.Na osnovu člana 43. Pravila Ustavnog suda, aneks ove odluke je izdvojeno mišljenje suprotno odluci potpredsjednika Zlatka M. Kneževića.

46.Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Potpredsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Zlatko M. Knežević

**Izdvojeno mišljenje potpredsjednika Zlatka M. Kneževića protivno odluci,
kojem se pridružuje sudija Miodrag Simović.**

Sa žaljenjem konstatiram da se ne slažem sa mišljenjem većine u ovom predmetu po zahtjevu grupe poslanika Narodne skupštine Republike Srpske o ocjenjivanju ustavnosti odredaba Zakona o proglašenju 1. marta Danom nezavisnosti zbog sljedećih razloga:

Prva grupa razloga se odnosi na proceduralni aspekt, koji je jednako bitan za ravnopravan odnos prema podnosiocima zahtjeva za ocjenu ustavnosti. Naime, Ustav Bosne i Hercegovine, za razliku od većine savremenih, a i nekih historijskih ustava, bitno sužava krug ovlaštenih podnosilaca zahtjeva za ocjenu ustavnosti. Očito je ustavotvorac, pored ostalih razloga koji su manje bitni za ovo mišljenje, želio da se zahtjev za ocjenu ustavnosti tretira kao najozbiljniji akt kojim dio državnog sistema izjavljuje sumnju u ustavnost odredbe i/ili zakona koji je bitan za funkcioniranje ukupnog sistema. Istovremeno, to podrazumijeva jednak odnos prema svim ovlaštenim podnosiocima koji se obrate Ustavnom sudu zahtjevom za ocjenu.

Ne postoji mogućnost ni raspravljanja, niti odlučivanja a da se ne vrši poređenje sa skorašnjim predmetom Ustavnog suda broj U 3/13 kojim se Ustavni sud odredio o zahtjevu za ocjenu ustavnosti odredbe Zakona o proglašenju 9. januara Danom Republike Srpske.

I odmah, u ovom proceduralnom dijelu, ukazujem na očitu nepravdičnost - gotovo bih rekao nepravdičnost procedure, da se pozovem na standard iz Preambule Ustava - odnosa većine u Ustavnom sudu kada je riječ o ova dva zahtjeva. U jednom (U 3/13) procedura je poštovana i u dijelu koji se odnosi na javnu raspravu kao oblik demokratskog uključivanja ne samo podnosilaca zahtjeva i druge strane već i opće javnosti u raspravljanje o pitanju nacionalne ravnopravnosti; također je angažiran respektabilan broj javnih radnika da, ako žele, kažu svoje mišljenje; pozvani su i bitni međunarodni elementi u Bosni i Hercegovini da se izjasne kao prijatelji Suda i, na kraju, ali ne kao najmanje važno, traženo je mišljenje Venecijanske komisije. Time je dat značaj koji mu pripada i kao pitanju o kom se odlučuje, ali, također, i podnosiocu zahtjeva.

U ovom predmetu, nažalost, sve je drugačije.

Odbijeni su zahtjevi da se traži mišljenje Venecijanske komisije, da se zakaže javna rasprava, nisu pozivani prijatelji Suda i ta „nepristojna brzina“, da se poslužim izrazom jednog pjesnika, ukazuje da većina ili nije željela da dopusti jednak tretman, ili je imala ozbiljnu bojazan da odgovori na pitanja koja se postavljaju u zahtjevu.

Žalosno nepoznavanje bosanskohercegovačkog društva, historijskih mentaliteta i nekorektno poređenje pojedinačnih apelacija sa zahtjevima za ocjenu ustavnosti ukazuju na nespremnost jednog dijela „kompaktne većine“, koja se uvijek na jednak način izjašnjava, da se upusti u razmatranje i odlučivanje na nivou koji zahtijeva rad u Ustavnom sudu. No to je problem ovog društva koje tolerira postojanje i takvog egzistiranja i dva različita pristupa u povjerenom povjerenju da se odlučuje u ime društva, jednog sa punom kompetencijom i odgovornošću koji sve domaće sudije ispunjavaju bez obzira na različita mišljenja ili stavove i drugačijem pristupu!, čija promjena nije u rukama Ustavnog suda.

U oba ova predmeta radi se o gotovo istovjetnom zahtjevu - ocjeni ustavnosti jednog datuma koji je proglašen praznikom i da li se time narušava status/percepcija koji ima jedan konstitutivan narod u smislu da je izvršena diskriminacija prema njemu.

A pristup je, kako sam već naveo, suprotan „pravičnoj proceduri“! a to nas dovodi do drugog razloga.

Sa dubokom strepnjom za efekte odluka Ustavnog suda morao sam da ovo navedem u uvodu, jer nepravično postupanje u istovjetnim zahtjevima nije pitanje promijenjene prakse, već direktnog urušavanja autoriteta Ustavnog suda. Mi, nažalost, klizimo ka društvenom odbijanju da se provedu naše odluke i, bez obzira na izuzetno mali broj odluka koje nisu provedene - svega nekoliko, njihov značaj je izuzetan za društvo u cjelini i ključna politička i ljudska prava (da se osvrnem samo na sudbinu predmeta „Mostar“) i ta praksa nije samo na teretu onih koji ne provode već i samog Ustavnog suda koji MORA u svakom predmetu na jednak način da pristupa i time odbija bilo kakav prigovor o nepravičnosti. Odluka je uvijek stav većine i ona može biti u skladu ili protiv zahtjeva i kao takva je konačna i MORA biti provedena, ali ako društvo ili jedan dio društva ima percepciju da Ustavni sud različito pristupa jednakim ili sličnim zahtjevima, onda se provođenje odluka svodi na raspravu o pravičnosti postupanja, a ne o meritumu zahtjeva.

I odmah da ukažem: u predmetu broj U 3/13 ukazivao sam na opasnost da se Ustavni sud upušta u ocjenjivanje percepcija, ukazivao sam na opasnost uvođenja Ustavnog suda u ocjenjivanje historijskih činjenica, ukazivao sam na opasnost naglašavanja različitosti kao problema, a ne kao bogatstva ovog društva, ukazivao sam i na opasnost od urušavanja autoriteta Ustavnog suda kada se sa nivoa ustavno/pravno/društvenopolitičkog (društvenopolitičkog u smislu kreiranja društvenog sistema, a ne primitivne navijačke rasprave za i protiv političkih stranaka) izjašnjava o navedenim historijskim činjenicama. Nisam nimalo sretan što se moja strahovanja ostvaruju, niti što to vidim i,

zbog mirne savjesti, govorim da se autoritet Ustavnog suda i dalje, nažalost, urušava. Kao građanin ovog društva kome je društvo povjerilo pravo i obavezu da radi ovaj posao, dužan sam da govorim bez obzira na to da li sam u većini ili manjini. To je, prema mom dubokom uvjerenju, i svrha ustavne obaveze da podržavam ovaj ustav.

Kada govorimo o samom meritumu, obrazloženje odluke je očito pisano za neki drugi zahtjev. Naime, u obrazloženju odluke, da to uz opasnost od pojednostavljivanja svedem na osnovne kategorije, raspravlja se o nezavisnosti Bosne i Hercegovine.

Nezavisnost Bosne i Hercegovine, dakle samostalno državno egzistiranje kao međunarodno priznate države u postojećim granicama i sa unutrašnjom strukturom definiranom Ustavom (da parafraziram odredbe Ustava Bosne i Hercegovine), jeste nesporna činjenica koja je nesporna bar od stupanja na snagu ovog ustava, a to je već više od dvadeset godina. U podnesenom zahtjevu za ocjenu ustavnosti nigdje se i ne problematizira nezavisnost *države* Bosne i Hercegovine i zamjena teza u obrazloženju odluke jeste ili profesionalni promašaj, ili pokušaj da se zamagli različito odlučivanje u sličnim ili istovjetnim zahtjevima.

Da se vratim na predmet broj U 3/13. U tom predmetu Ustavni sud je odlučio da je donošenje zakona o Danu Republike Srpske bilo u legalnoj proceduri u Narodnoj skupštini Republike Srpske; da nisu postojala diskriminatorna postupanja u postupku donošenja, jer je navedeno kada je donesen zakon, njegove izmjene, implementacije ranijih odluka Ustavnog suda u ovoj materiji i sve što je bilo nužno za historijat odlučivanja.

U ovom predmetu sve je drugačije.

Ukaz o proglašenju zakona je donesen 1995. godine i, bez ikakvih eufemizama, usred tragedije i rata. Da li je nužno da sad objašnjavam ko je protiv koga ratovao i ne postoji legalitet, bar kada je riječ o najmanje jednom narodu, da se u tom periodu donose odluke i u njegovo ime.

Odluka o referendumu o nezavisnosti je donesena i provedena uz odbijanje jednog naroda da učestvuje u referendumu.

I sad samo želim da ukažem na stav iz Odluke broj U 3/13 i prenosim ga ovdje:

Stoga, Ustavni sud smatra da izbor 9. januara kao datuma obilježavanja praznika Dana Republike nema simboliku kolektivnog zajedničkog sjećanja koje može doprinijeti jačanju kolektivnog identiteta kao vrijednostima koje imaju poseban značaj u multietničkom društvu koje se zasniva na uvažavanju i poštivanju različitosti kao osnovnih vrijednosti modernog demokratskog društva. U tom smislu, izbor 9. januara za obilježavanje Dana Republike kao jednog od praznika entiteta koji predstavlja ustavnu kategoriju i kao takav mora predstavljati i sve građane Republike Srpske kojima i sam Ustav Republike Srpske priznaje jednaka prava nije u skladu s ustavnom obavezom o nediskriminaciji u smislu prava grupa, jer uspostavlja povlašteni položaj samo jednog, srpskog naroda, čiji su predstavnici 9. januara 1992. godine, bez učešća predstavnika Bošnjaka, Hrvata i Ostalih, donijeli

Deklaraciju o proglašenju Republike srpskog naroda Bosne i Hercegovine, koja predstavlja jednostrani akt.

Dakle, vrlo su jednostavna pitanja na koja je trebalo da odgovori Ustavni sud u ovom predmetu, slijedeći svoju praksu u predmetu broj U 3/13 protiv koje sam, uzgred, tada bio zbog bojazni od nailaska svega ovog o čemu danas govorimo.

I to: Da li izbor 1. marta kao datuma obilježavanja praznika *ima simboliku kolektivnog zajedničkog sjećanja koje može doprinijeti jačanju kolektivnog identiteta kao vrijednostima koje imaju poseban značaj u multietničkom društvu koje se zasniva na uvažavanju i poštivanju različitosti kao osnovnih vrijednosti modernog demokratskog društva?*

Zatim, da li izbor 1. marta kao jednog od praznika entiteta koji predstavlja ustavnu kategoriju i, kao takav, mora predstavljati i građane tog entiteta?

Zatim, da li je zakonska odredba o izboru 1. marta kao praznika u skladu sa ustavnom obavezom o nediskriminaciji u smislu prava grupa i da li uspostavlja povlašten položaj samo jednog ili dva konstitutivna naroda, jer je nesporno da su tog dana pripadnici dvaju naroda, bez učešća srpskog naroda, donijeli odluku o nezavisnosti koja u odnosu na pripadnike srpskog naroda predstavlja jednostran akt?

Zatim, da li je donošenje i proglašenje zakona bilo u proceduri uvažavanja i razmatranja i drugih interesa osim donosioca Ukaza o proglašenju?

I, na kraju: *Da li u smislu historijskog vrednovanja (čime se detaljno bavi obrazloženje u Odluci broj U 3/13) možemo govoriti da izbor datuma (kao 1. marta, a ne iskazivanja nezavisnosti Bosne i Hercegovine) u jednom konstitutivnom narodu (srpskom) ukazuje na tragične događaje nakon tog dana, uključujući i događaj na sâm dan, i čime on dovodi do percepcije tog naroda o diskriminaciji?*

Evo, završavamo poređenje dviju odluka o istovjetnim povodima - danima koji su odabrani za obilježavanje historijskih događaja a koji su u percepciji *etnosa* negativno prihvaćeni.

Koliko god sam smatrao, zbog već navedenih razloga koji su obrazloženi i ovdje, a znatno više u Odluci broj U 3/13, da nije u rukama Ustavnog suda ocjena *percepcije*, sada smo u drugačijoj situaciji. Većina koja je donijela Odluku broj U 3/13 suočava se sa najvažnijim pravnim postulatom - pitanjem pravne sigurnosti. Pravna sigurnost, koja se često označava i kao vladavina prava (a ne vladavina zakona, jer se zakoni mogu donositi i u neustavnom postupku, ili suprotno ustavnim odredbama), nalaže kao *conditio sine qua non* da se u jednakim zahtjevima jednako odlučuje. A ako se i odluči drugačije, ta promjena stava mora biti duboko utemeljena novim potrebama ili tumačenjima norme u najširem, *kelzenovskom* smislu kao čiste norme ili čistog *prava*. Filozofija prava ne odgovara na pitanja pojedinačnog zahtjeva ili tumačenja, ali itekako odgovara na sva pitanja suštine društvenog bitisanja i sprečava nepravdičnost ili neravnopravnost. Ustavno pravo nije prepisivanje odluka redovnih sudova i zamagljenost nadležnostima ovog Ustavnog suda da odlučuje

o povredama pojedinačnih prava koja su garantirana Ustavom ne isključuje - naprotiv - nalaže da se u ključnim društvenim procesima i garancijama ulazi u bit društvenog ponašanja sa mogućnostima da unaprijedi ili unazadi društveni razvoj. To je zadatak Ustavnog suda, ne participiranje uloge Vrhovnog suda, ne *sudovanje* u smislu redovnog sudstva, već kreiranje tumačenja Ustava koji nije ni kočnica, ni prepreka, već tekst koji daje dovoljno prostora za pravičnost i pravednost. Ako se žele pravičnost i pravednost.

I, na kraju, svim onima kojih se to tiče:

Odluka u ovom predmetu nije odgovorila na već postavljena pitanja pozitivno, niti je uopće o ovim pitanjima raspravljala i time je unijela dodatni problem u funkcioniranje našeg društva, jer ne postoji preča briga od vladavine prava kao uvjeta za društveni sistem u najširem smislu, a pogotovo ustavnopravni.

Stoga sam bio protiv stava većine u ovom predmetu.